

عدالت محیطی به مثابه عنصر حیاتی عدالت اجتماعی با تأکید بر مفهوم مشارکت عمومی و رویکرد قابلیت

ندا عرب سلغار^{۱*}، سمیه محمدی^۲

۱- مدرس، دکتری معماری، مؤسسه آموزش عالی هنر شیراز

۲- کارشناسی معماری، مؤسسه آموزش عالی هنر شیراز

خلاصه

عدالت محیطی مفهومی گسترده است و به طور کلی به توزیع منصفانه‌ی آثار محیطی، کالاها و خدمات بین مردم یک منطقه، یک کشور و همچنین میان نسل‌های بشر و جهان طبیعی اشاره می‌کند. عدالت محیطی یکی از عناصر حیاتی عدالت اجتماعی است. سه معیار برای تعریف کلی عدالت اجتماعی وجود دارد: نخست، عدل و انصاف، که بر اساس آن، آنچه از جامعه به فرد می‌رسد باید بر مبنای میزان مشارکت او در جامعه باشد؛ دوم، برابری، یعنی همه‌ی افراد بایستی فارغ از میزان مشارکت یا نیاز به یک میزان از جامعه سهم داشته باشند، سوم، رفاه، به این معنا که آنچه افراد دریافت می‌کنند می‌بایست متناسب با نیازشان باشد. از سوی دیگر با تأکید دین اسلام بر بحث عدالت اجتماعی، و بیان این مفهوم که عدالت یک مفهوم نسبی است و ابعاد آن متناسب با شرایط جامعه تعریف می‌شود؛ در این پژوهش بر بعد اجرایی و چگونگی تحقق آن پرداخته شده است. تئوری "مشارکت عمومی" و "رویکرد قابلیت" به عنوان یک وجهه عملی در اجرای عدالت محیطی و دامنه مفهومی آن بررسی شده است. مفهوم بازنمایی و مشارکت یک بحث تعیین کننده در عدالت محیطی است، این که چه گروه‌هایی از افراد در برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری پیرامون مسائل شهری و محیط‌های طبیعی دخیل هستند و برای این که عدالت در مشارکت عمومی مردم جامعه صورت گیرد چه راهکارهایی می‌تواند بکار گرفته شود.

کلمات کلیدی: عدالت، عدالت محیطی، عدالت در اسلام، مشارک عمومی، رویکرد قابلیت.

۱. مقدمه

عدالت در لغت به معنای داد کردن، دادگرفتن، انصاف داشتن، دادگری و عدالت اجتماعی عدالتی است که همه افراد جامعه از آن برخوردار باشند [۱]. عدالت الهی در تکوین و تشریع و عدالت انسانی در جنبه‌های فردی و اجتماعی مورد توجه و نظریه‌پردازی دانشمندان بسیاری قرار گرفته است. اما در اغلب موارد عدالت اجتماعی به معنای عام در برابر عدالت فردی قرار گرفته که مانع از توجه به عدالت اجتماعی به معنای خاص و در برابر عدالت سیاسی و عدالت اقتصادی شده است [۲]. در دوره جدید، با رونق گیری مکاتب مختلف، تلقی‌های مختلفی نسبت به مسائل اساسی زندگی اجتماعی بشر و از جمله عدالت شکل گرفته است. در فلسفه سیاسی اسلام، عدالت مفهومی معنوی و اجتماعی دارد و به جای منافع فردی، اعتقاد به خدا و لزوم اجرای عدالت برای تکامل جوامع انسانی در مسیر توحید و برای رسیدن به سعادت دنیا و آخرت و

¹ Corresponding author: دکتری معماری، مدرس مؤسسه آموزش عالی هنر شیراز.

Email: neda.arabsolghar@gmail.com